

BoF Online

2008 • No. 5

Miten globalisaatio näkyy työmarkkinoilla?

Juuso Vanhala

*Tässä julkaisussa esitetyt mielipiteet ovat kirjoittajan omia
eivätkä välttämättä edusta Suomen Pankin kantaa.*

Suomen Pankki

Rahapolitiikka- ja tutkimusosasto

27.3.2008

Sisällys

1	Johdanto	3
2	Globalisaation vaikutuskanavat työmarkkinoille kansainvälisen kaupan teorian valossa	5
2.1	Kansainvälinen kauppa ja työvoiman suhteellinen kysyntä	5
2.2	Työmarkkinavirrat	6
3	Offshoring ja työmarkkinat: uusi paradigma perinteisten mekanismien rinnalle	7
3.1	Ulkoistaminen ulkomaille työtehtävittäin	7
3.2	Ulkomaille ulkoistamisen vaikutuskanavat palkkoihin	9
4	Empiirinen evidenssi	11
4.1	Globalisaation kiihtyminen ja kehittyvien maiden merkityksen kasvu	11
4.2	Globalisaation uusi vaihe: Uusi paradigma vai uutta retoriikkaa?	13
4.3	Globalisaatiovaikutusten erottaminen	13
4.4	Evidenssiä ulkoistamisesta ja siirretyistä työpaikoista	16
4.5	Potentiaalisesti siirrettävät työpaikat	18
5	Palkanmuodostus	20
6	Sopeutuminen globalisaation työmarkkinavaikutuksiin	23
7	Yhteenveto	25

Kuvioluettelo

Kuvio 1.	Maailmankaupan kasvu	3
Kuvio 2.	Toimintojen siirrot	9
Kuvio 3.	OECD-maiden kauppa, 1980–2005	11
Kuvio 4.	Suomen tuonti 1980–2005	12
Kuvio 5.	OECD-maiden tavara-kauppa Kiinan kanssa, 1980–2005	13
Kuvio 6.	Ulkomaille ulkoistaminen OECD-maissa, tavarat: Tuotujen välituotteiden prosenttiosuus kokonaistuotannosta	14
Kuvio 7.	Ulkomaille ulkoistaminen OECD-maissa, palvelut: Tuotujen välituotteiden prosenttiosuus kokonaistuotannosta	15
Kuvio 8.	Ulkoistuksen yleisyys eri sektoreilla, %-osuus sektorin yrityksistä	16
Kuvio 9.	Työpanoksen tulo-osuus Suomessa	21

BoF Online
Päätoimittaja

Jouko Marttila

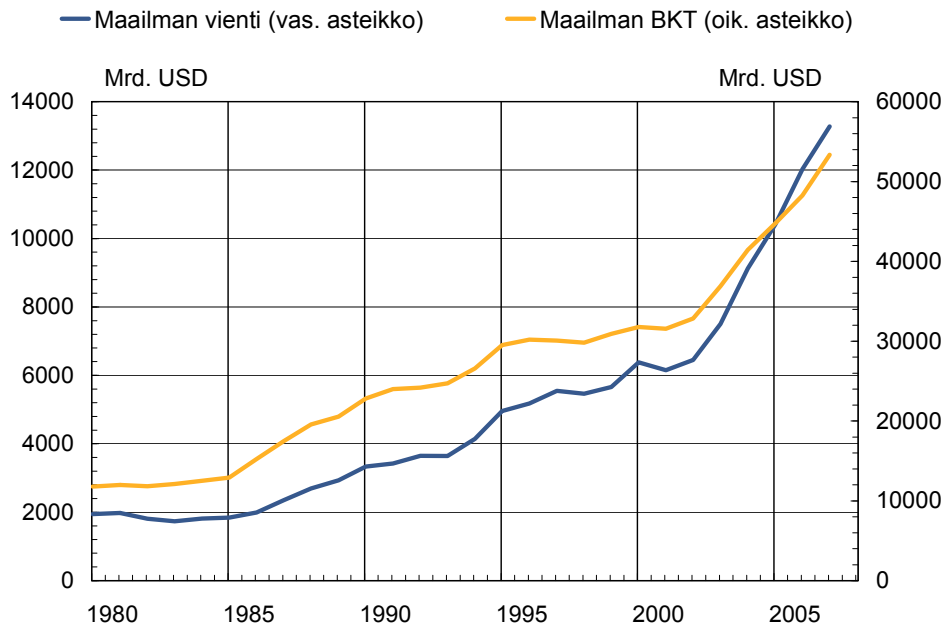
ISSN

1796-9123 (online)

1 Johdanto

Globalisaatiota voidaan ajatella prosessina, jossa eri maiden hyödyke-, rahoitus- ja työmarkkinat integroituvat yhä tiiviimmin yli kansallisten rajojen. Maiden välisen kaupan, pääoman, työn ja tiedon liikkuvuuden lisääntyminen sekä maiden keskinäisen riippuvuuden kasvaminen ilmentävät globalisaation syvenemistä. Vaikka globalisaatio on pitkään muokannut maiden välisiä kauppaa- ja taloussuhteita, monien mittarien (mm. kauppaa, pääomavirrat) perusteella taloudellinen integraatio on nopeutunut viime vuosina.

Kuvio 1. Maailmankaupan kasvu

Lähde: Ecwin.

Kaksi toisiinsa nivoutuvaa kehityssuuntaa on yhdessä muuttanut globalisaation luonnetta viime vuosina. Ensinnäkin, tieto- ja viestintäkustannusten merkittävä lasku on mahdollistanut tuotantoprosessien pilkkomisen ja kansainvälisen erikoistumisen viemisen aiempaa pidemmälle sekä ulottanut ulkomaille ulkoistamisen mahdollisuuden myös moniin palveluihin. Toiseksi, Kiinan ja Intian (sekä muiden kehittyvien talouksien) tiiviimpi integroituminen maailmantalouteen on kasvattanut kansainvälisen vaihdannan piirissä olevan työvoiman tarjontaa maailmassa ennennäkemättömällä tavalla. Nämä kaksi tekijää yhdessä ovat mahdollistaneet

kansainvälisen työnjaon syventämisen tavalla, jota kumpikaan tekijä yksin ei olisi saanut aikaan.

Tässä artikkelissa tarkastellaan globalisaation ja sen viimeaikaisen kehityksen vaikutuksia työmarkkinoille. Globalisaation uusista piirteistä huolimatta perinteisiin kauppateorioihin nojaavat mekanismit ovat edelleen relevantteja, joskin ne ovat saaneet uusia sävyjä. Perinteisten mekanismien lisäksi erityistä huomiota Suomessakin on aivan viime vuosina saanut ns. offshoring eli yritysten toimintojen siirtäminen ulkomaille, mihin tämän selvityksen tarkastelu keskittyy.¹ Tieto- ja viestintäkustannusten lasku on mahdollistanut, ja tehnyt kannattavaksi, tuotantoprosessien pilkkomisen ja niiden yhä pienempien osien siirtämisen ulkomaille. Perinteisten toimialajakojen sijaan erikoistuminen on alkanut tapahtua yhä enemmän työtehtävitäin tai toiminnoittain, "trade in tasks". Tämä kehitys on johtanut huoleen myös korkean osaamistason työpaikkojen suurimittaisesta siirtymisestä matalampien työkustannusten maihin sekä herättänyt kysymyksiä globalisaation vaikutuksista palkanmuodostukseen kotimaassa.

Selvityksessä arvioidaan, voidaanko puhua globalisaation uudesta paradigmasta vai onko kyse lähinnä uudesta retoriikasta. Lisäksi tarkastellaan, kuinka laajasta ilmiöstä on kyse eli keitä kaikkia "Kiina-ilmiö" koskee. Vaikka empiirinen evidenssi viittaa ulkomaille siirrettyjen työpaikkojen määrän pysyneen toistaiseksi suhteellisen vähäisenä, *uhka* ulkomaille ulkoistamisesta koskee yhä suurempaa osaa työvoimasta. Globalisaation työmarkkinavaikutusten kannalta keskeiseksi kysymykseksi nouseekin se, määräytyykö työn hinta paikallisesti vai maailmanmarkkinoilla.

¹ Ulkoistamiseen ja toimintojen siirtoon liittyviin käsitteisiin palataan jäljempänä.

2 Globalisaation vaikutuskanavat työmarkkinoille kansainvälisen kaupan teorian valossa

Kansainvälisen kaupan laajentuminen on kautta vuosikymmenten herättänyt huolta työpaikkojen häviämisestä, kun kotimaisten hyödykkeiden tuotantoa korvataan tuontihyödykkeillä. Globalisaatio vaikuttaaakin työmarkkinoihin monen mekanismin kautta ja sen voi ajatella vaikuttavan työmarkkinoihin niin työvoiman allokaation kuin kokonaisaktiiviteetin suhteen. Ensimmäinen vaikuttaa siihen, minkälaisia työpaikkoja syntyy, jälkimmäinen vaikuttaa työpaikkojen määrään. Kumpikin vaikuttaa palkanmuodostukseen, mm. tuottavuuden ja työmarkkinoiden kireyden kautta.

2.1 Kansainvälinen kauppa ja työvoiman suhteellinen kysyntä

Perinteisen kansainvälisen kaupan teorian (Heckscher–Ohlin -malli) mukaan globalisaation tuomat tehokkuusedut ovat potentiaalisesti suuret, koska kehittyvillä mailla on tyypillisesti hyvin erilainen tuotannontekijävaranto kuin kehittyneillä mailla. Maat erikoistuvat tuotantoon jossa niillä on suhteellinen etu. Maiden välisessä työnjaossa kehittyneet maat erikoistuvat pääomaintensiiviseen (niin fyysinen kuin inhimillinen) tuotantoon, kun kehittyvät maat erikoistuvat työvoimaintensiiviseen tuotantoon. Erikoistuminen johtaa, annetuilla tuotannontekijöillä/teknologioilla, kehittyneissä maissa korkean osaamistason työvoiman kysynnän kasvuun ja alhaisen osaamistason työvoiman kysynnän heikkenemiseen.

Suhteellisen kysynnän muutokset näkyvät myös tulonjaossa. Heckscher–Ohlin -mallin mukaan kaupasta hyötyvät ne tuotannontekijät, joita maassa on runsaasti ja joita vientisektori käyttää intensiivisesti. Kehittyneissä maissa tulonjaon pitäisi johtaa työn tulo-osuuden supistumiseen ja matalan osaamistason palkkojen alenemiseen, ja pääoman tulo-osuuden kasvuun. Näin onkin pääsääntöisesti käynyt OECD-maissa, joskin työn tulo-osuuden supistuksessa reaalipalkat ovat kuitenkin kasvaneet. Tähän on vaikuttanut mm. kansainvälisen kilpailun johdosta alentuneet tuontihyödykehinnat.

Rodrik (1997) korostaa, että työn tulo-osuuden laskun lisäksi taloudellinen integraatio on kasvattanut työvoiman kysynnän palkkajoustoja. Taloudellisen integraation seurauksena on tullut helpommaksi korvata kotimaista matalan osaamistason työtä ulkomaisella vastaavalla työllä. Työn kysyntä on tullut herkemmäksi työvoimakustannusten muutoksille.

2.2 Työmarkkinavirrat

Työpaikkojen menetykset voivat olla merkittäviä, kun kansainvälisen kilpailun ja suhteellisen edun mukaisen erikoistumisen johdosta joidenkin hyödykkeiden tuotanto käy kannattamattomaksi kotimaassa. Kilpailu kansainvälisillä markkinoilla alentaa hyödykkeiden hintoja, mikä synnyttää alasuuntaisia palkkapaineita tuonnin kanssa kilpailevilla sektoreilla. Mikäli palkat eivät jousa alaspäin, sopeutuminen siirtyy työpaikkojen lukumäärään.

Kansainvälinen kauppa myös luo työpaikkoja, kun esimerkiksi kehittyvien talouksien integroituminen maailmantalouteen kasvattaa kehittyneiden maiden vientimarkkinoita. Työpaikkoja syntyy myös epäsuorasti, kun kaupan kasvu kasvattaa taloudellista aktiviteettia. Aktiviteetin kasvu voi johtua useasta syystä. Ensinnäkin, kansainvälisen työnjaon syvenemisestä (eli suhteellisen edun periaatteen hyödyntämisestä) aiheutuvasta tuotantomahdollisuuksien lisääntymisestä. Toiseksi, kansainvälisen kilpailun kiristyminen hyödykemarkkinoilla vähentää yritysten monopolivoimaa kasvattaen siten tuotantoa. Kolmanneksi, kansainvälisen vaihdannan ja kilpailun kasvu työvoiman ja työvoimaintensiivisten tuotteiden osalta vähentää ammatillititojen monopolivoimaa. Maltillisempi palkkakehitys lisää työvoiman kysyntää.

Muutokset erityyppisten työntekijöiden suhteellisessa kysynnässä aiheuttavat työvoiman uudelleenallokaatiota ja periaatteessa työvoiman uudelleenallokoituminen tuottavampiin työpaikkoihin on myönteinen kehityssuunta. Työmarkkinoiden kitkat voivat kuitenkin hidastaa muutoksia, joten globalisaatiosta saatavat hyödyt riippuvat työmarkkinoiden toiminnasta ja työmarkkinainstituutioista.

Teorian mukaan (ja populaarien kirjoitusten perusteella) taloudellisen integraation kiihtymisen voisi ajatella kiihdyttävän työmarkkinoiden tuhoamis- ja luomisvirtoja kasvaneen työpaikkojen "kirnuamisen" muodossa. Kaiken kaikkiaan kehitystrendit työmarkkinavirroissa ovat viime vuosikymmeninä kuitenkin pysyneet melko vakaina kehittyneissä talouksissa huolimatta globalisaation syvenemisestä (OECD Outlook 2007).

3 Offshoring ja työmarkkinat: uusi paradigma perinteisten mekanismien rinnalle

Tieto- ja viestintäkustannusten lasku on luonut teknologiset mahdollisuudet tuotantoprosessien entistä hienojakoisempaan pilkkomiseen. Erikoistuminen on levinnyt lopputuotteiden tuotannosta myös välituotteisiin ja yhä suurempi osa kansainvälisestä kaupasta käydään lopputuotteiden sijaan yritysten välisessä välituotteiden kaupassa. Puhutaankin työtehtävien kansainvälisestä kaupasta, "trade in tasks", kun erikoistuminen valmiisiin tuotteisiin tai toimialoittain on vaihtunut työtehtävä- tai työvaihekohtaiseen erikoistumiseen toimialojen poikki. Myös palvelut ovat tulleet digitalisoinnin myötä yhä laajemmin kansainvälisen erikoistumisen piiriin.²

Samalla Kiinan ja Intian (ja muidenkin kehittyvien maiden) aiempaa tiiviimpi kytkeytyminen kansainväliseen talouteen on moninkertaistanut matalan osaamistason työvoiman määrän. Tieto- ja viestintäkustannusten lasku on mahdollistanut tämän uuden työvoimareservin hyödyntämisen, tarjoten uusille sektoreille ja uusiin työtehtäviin työvoiman tarjontaa ulkomailta. Nämä kaksi tekijää ovat mahdollistaneet kansainvälisen työnjaon syventämisen ennennäkemättömällä tavalla. Kumpikaan tekijä yksin ei olisi saanut vastaavia vaikutuksia aikaan.

3.1 Ulkoistaminen ulkomaille työtehtävittäin

Viimeaikaisessa taloustieteellisessä kirjallisuudessa (mm. Baldwin 2006 ja Blinder 2006) on alettu puhua globalisaation uudesta vaiheesta, jossa globalisaatiolle keskeinen voima, erikoistuminen, on siirtynyt uudelle tasolle. Tuotantoprosessin hajottaminen yhä pienempiin osiin ja yhä pienempien osien ulkoistaminen ulkomaille (engl. offshoring) on saanut runsaasti

² Blinderin (2006) esimerkin mukaan aikaisemmin voitiin kiteyttää vaihdettavien ja ei-vaihdettavien hyödykkeiden ero seuraavasti: "Jos sen voi pakata laatikkoon, se on vaihdettava hyödyke, jos sitä ei voi pakata laatikkoon, niin se on ei-vaihdettava hyödyke". Nykyään jaottelun voisi ennemminkin tehdä seuraavasti: "Jos sen voi digitalisoida niin se on vaihdettava, jos sitä ei voi digitalisoida niin se on ei-vaihdettava".

julkisuutta sekä huomiota tutkijoiden parissa.^{3, 4}

Uuden teknologian avulla monia välituotteita voidaan siirtää elektronisesti maiden välillä laadun kärsimättä ja vähin kustannuksin. Monet tuotantoprosessin osat ja palvelut, jotka aiemmin oli tuotettava paikallisesti, ovat nousseet kansainvälisen vaihdannan piiriin kommunikaatioteknologian kehittymisen myötä. Kun globalisaation aikaisemmissa vaiheissa erikoistuminen ja kansainvälinen kilpailu tapahtui yritysten ja toimialojen tasolla, on se nyt siirtynyt työtehtävien tasolle. Niinpä yhä suurempi osa yksittäisistä työtehtävistä on mahdollista siirtää sinne, missä ne saa tuotettua edullisimmin, usein ulkomaille. Tämä globalisaation uusi "hienojakoisempi" vaihe tekee siitä myös arvaamattomamman yritysten ja toimialojen kannalta. Kun yksittäisiä työtehtäviä ulkoistetaan, globalisaatio saattaa parantaa joidenkin työntekijöiden asemaa ja heikentää toisten työntekijöiden asemaa samankin yrityksen sisällä.

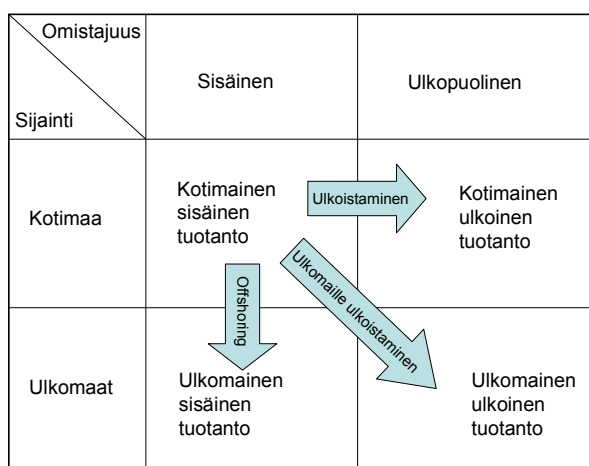
Aiemmin globalisaation voittajat ja häviäjät määräytyivät pitkälti osaamistason mukaan, ja globalisaation yhteydessä keskustellaankin paljon sen kielteisistä vaikutuksista nimenomaan matalan osaamistason työtehtäviä tekevien palkkoihin. Ulkoistettavat työtehtävät olivat aiemmin pääosin yksinkertaisia tai rutiininomaisia matalan osaamistason tehtäviä, jotka eivät usein muuttuneet ja joiden suorittaminen ei vaatinut säännöllistä kanssakäymistä johdon ja suorittavan portaan välillä tai ohjeistusta. Tieto- ja viestintäteknologian kehityksen ansiosta kanssakäyminen ja ohjeiden antaminen on muuttunut ajankulun suhteen ja kustannuksiltaan lähes olemattomaksi. Tämän seurauksena yhteys osaamistason ja globalisaation voittajien ja häviäjien välillä on murentunut. Niinpä esimerkiksi monet keskitason osaamista vaativat tehtävät ovat periaatteessa alttiina ulkoistamiselle (mm. ohjelmointi, kirjanpito tai palkkalaskenta). Sen sijaan monia alhaisen osaamistason työtehtäviä ei voi ulkoistaa ulkomaille, koska ne vaativat henkilökohtaista kontaktia (mm. vartiointi, joukkoliikenne). Koska myös korkean osaamistason työtehtäviä voidaan ulkoistaa, globalisaatio ei enää systemaattisesti paranna

³ Offshoring ja outsourcing -käsitteet sekoitetaan usein keskenään tai niitä käytetään sekaisin. *Ulkoistamisella* (outsourcing) tarkoitetaan sellaisten hyödykkeiden ja palvelujen ostamista, jotka aiemmin tuotettiin yrityksen sisällä. Näitä välituotteita ja palveluita tuottava yritys voi olla joko kotimaassa tai ulkomaille. *Offshoring* viittaa aiemmin itse tuotettujen hyödykkeiden ja palvelujen ostamiseen ulkomaille sijaitsevasta yrityksestä. Offshoring voi tapahtua konsernin sisällä tai offshore-outsourcingina. Ensimmäisessä on kyse konsernin sisällä tapahtuvasta toimintojen hajauttamisesta, siis yleensä niiden siirtämisenä ulkomaisien tytäryhtiöiden tms. hoidettavaksi. Jälkimmäisessä on kyse ulkoistamisesta (ks. kuvio 2).

⁴ Grossman & Rossi-Hansberg (2006) käyttävät esimerkkinä Barbie-nukkeja. Yhdysvalloissa tapahtuvan suunnitteluvaiheen sekä lopuksi tapahtuvan testauksen ja markkinoinnin välissä nukun valmistus jakautuu eri maihin. Nukun raaka-aine tuotetaan Taiwanissa, nukun hiukset Japanissa, nukun vaatteiden kangas tulee Kiinasta, muotit sekä maalit ja pakkausmateriaalit tulevat Yhdysvalloista, kokoaminen tapahtuu Indonesiassa ja Malesiassa.

korkeasti koulutettujen työntekijöiden asemaa ja heikennä matalammin koulutettujen asemaa.⁵

Kuvio 2. Toimintojen siirrot

Lähde: Kirkegaard (2007)

3.2 Ulkomaille ulkoistamisen vaikutuskanavat palkkoihin

Varsin paljon huomiota on saanut Grossmanin ja Rossi-Hansbergin (2006a,b) analyttinen malli, jossa tarkastellaan ulkomaille ulkoistamisen kasvun ja siihen johtaneen kommunikaatio- ja tietotekniikan kehityksen vaikutuksia työmarkkinoille tuotannon hajauttamiseen osallistuvissa maissa. Paperissa erotellaan ulkomaille ulkoistamisen kolme vaikutuskanavaa palkanmuodostukseen. Keskeisen roolin paperissa saa aiemmin vähän huomiota saanut tuottavuusvaikutus, joka mallissa kumoo kahden muun palkkoihin alentavasti vaikuttavan tekijän, suhteellisten hintojen ja työn tarjonnan, vaikutusta.

Ulkoistamisen kohteena ovat tyypillisesti yksinkertaiset, rutiinomaiset tai helposti digitaalisesti siirrettävät tehtävät, jotka voidaan siirtää halvemman työvoiman maihin. Ulkoistaminen mahdollistaa tuotannon kasvattamisen, mutta tuotannon kasvun myötä voi vientitavaroiden hinta maailmanmarkkinoilla laskea heikentäen maan vaihtosuhdetta ja työntekijöiden asemaa. Matalan osaamistason työn tarjonta kasvaa niin ulkomaisen työvoiman markkinoille tulon myötä kuin kotimaassa ulkoistamisen vapauttaessa työvoimaa. Kasvanut työvoiman

⁵ Huom. Globalisaation vaikutuksia arvioitaessa on muistettava, että työntekijöiden osaamistasot ja – vaatimukset eivät pysy muuttumattomina taloudessa yli ajan.

tarjonta vaikuttaa alentavasti (ainakin joidenkin työntekijäryhmien) palkkoihin ja työpaikkojen määrä annetulla tuotannon tasolla vähenee kotimaassa.

Aiemmin vähän huomiota saanut tuottavuusvaikutus toimii vastakkaiseen suuntaan. Ulkoistavan yrityksen kannattavuus paranee sen siirtäessä yksinkertaisimpia työtehtäviä ulkomaille alemman kustannustason vuoksi. Vaikka annetulla tuotannon tasolla tarvitaan vähemmän tietynlaisia työntekijöitä, voi ulkoistamisen ja kannattavuuden kasvun synnyttämä tuotannon tason kasvu kasvattaa työntekijöiden kysyntää. Kannattavampi yritys laajentaa toimintaansa myös kotimaassa, jolloin se potentiaalisesti voi luoda ulkoistettujen työpaikkojen tilalle uusia mutta erilaisia työpaikkoja. Grossmanin ja Rossi-Hansbergin (2006a) tutkimuksessa osoitetaan, että tämä tuottavuusvaikutus voi dominoida suhteellisten hintojen muutosten ja työn tarjonnan muutosten palkkoja laskevaa vaikutusta. He tekevät laskelmia, jotka viittaavat tuottavuusvaikutuksen olemassaoloon Yhdysvalloissa.

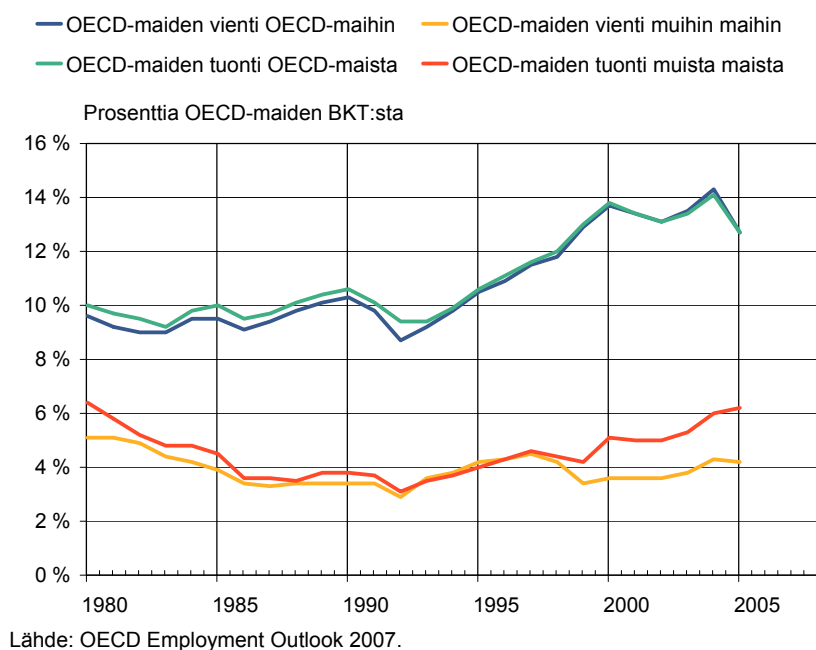
Feenstra (2007) korostaa, että vaikka joillakin työntekijöillä palkat nousevat ja toisilla ne laskevat ulkoistamisen seurauksena, on mahdollista, että kaikkien työntekijöiden reaalitypalkat kasvavat. Näin voi käydä, jos ulkoistaminen johtaa yritysten tuottavuuden kasvuun, minkä seurauksena lopputuotteiden hinnat laskevat. Jos hintojen lasku on suurempi kuin palkkojen lasku, reaalitypalkat nousevat kaikilla työntekijöillä.

4 Empiirinen evidenssi

4.1 Globalisaation kiihtyminen ja kehittyvien maiden merkityksen kasvu

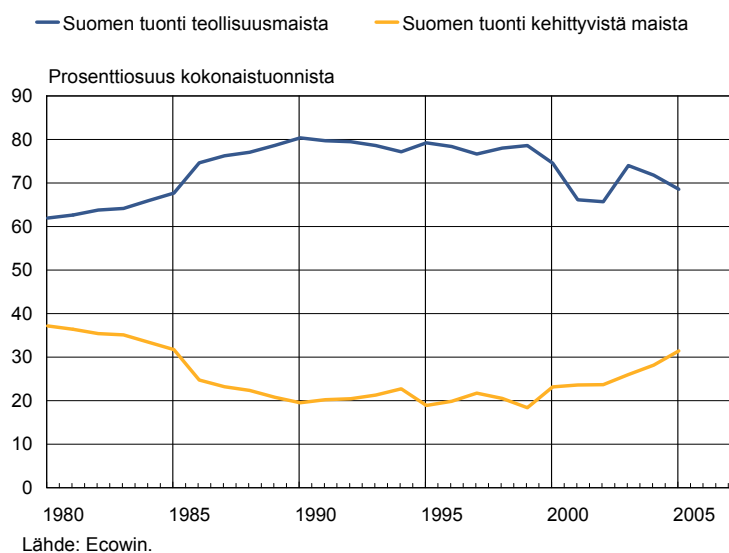
Teollisuusmaiden välisen taloudellisen integraation nopeutumisen ohella kehittyvien maiden aiempaa tiiviimpi integroituminen globaaliin talouteen näkyy kansainvälisen kaupan trendeissä. OECD-maiden sisäinen kauppa kasvoi nopeasti 1990-luvulla. Sen sijaan kauppa muun maailman kanssa pysyi melko vakiona 1990-luvulla (ja laski 1980-luvulla johtuen osittain öljyn hinnan laskusta), mutta on kääntynyt nousuun 2000-luvulla. Samalla OECD-maiden sisäisen kaupan kasvu on tasaantunut tällä vuosikymmenellä.

Kuvio 3. OECD-maiden kauppa, 1980–2005

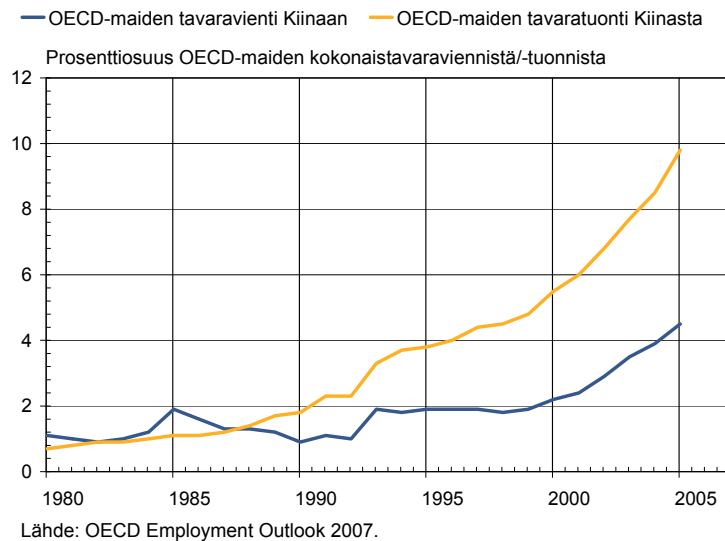
Suomen kaupan rakenne teollisuusmaiden ja kehittyvien talouksien välillä on kehittynyt samansuuntaisesti kuin OECD-maissa yleensä. Teollisuusmaista tuleva tuonnin osuus kääntyi laskevalle trendille jo 1990-luvun alussa mutta trendi alkoi 2000-luvun vaihteessa jyrkentyä.

Kuvio 4. Suomen tuonti 1980–2005

Kiinan viime vuosina kasvanut merkitys heijastuu OECD-maiden ja Kiinan välisen kaupan kasvuna. Erityisesti OECD-maiden tuonti Kiinasta on kasvanut ripeästi, 2 prosentista vuonna 1990 10 prosenttiin vuonna 2005. Intian hyödykekaupan kasvu on ollut hillitympää, mutta palveluiden kauppa on kasvanut nopeasti vuodesta 1995 lähtien. Lähtötaso on ollut alhainen, joten Intian osuus maailman palvelukaupasta oli vuonna 2005 vain 2,3 %.

Kuvio 5. OECD-maiden tavarakauppa Kiinan kanssa, 1980–2005

4.2 Globalisaation uusi vaihe: Uusi paradigma vai uutta retoriikkaa?

Tuoreessa offshoring-kirjallisuudessa puhutaan uudesta paradigmasta kansainvälisen kaupan teoriassa. Käytettävissä olevan empiirisen evidenssin perusteella tämä saattaa kuulostaa jokseenkin mahtipontiselta, sillä empiirinen evidenssi ulkomaille ulkoistamisen merkityksestä on toistaiseksi jokseenkin hataraa. Enemmänkin evidenssi viittaa ulkomaille ulkoistamisen olevan edelleen mittakaavaltaan suhteellisen vaatimatonta.

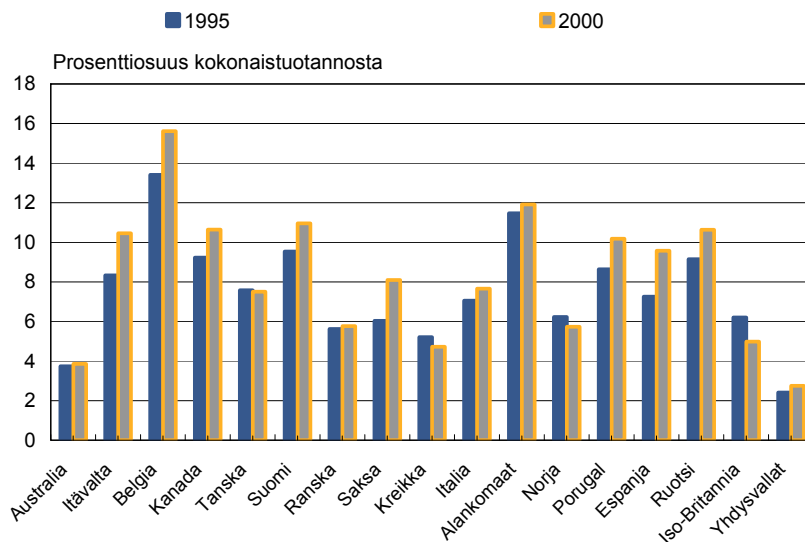
4.3 Globalisaatiovaikutusten erottaminen

Ulkomaisen ulkoistamisen ja sen vaikutusten kvantifiointi on hankalaa useasta syystä. Esimerkiksi toimintojen siirto ulkomaille voi tapahtua niin yrityksen sisällä kuin usean yrityksen välillä. Raportointivaatimukset näistä erityyppisistä transaktioista voivat poiketa olennaisesti kuten myös kannustimet oikeaan raportointiin. Lisäksi ulkoistamisen kohteena voi olla fyysinen tuote, jolloin rajojen yli tapahtuvat transaktiot näkyvät esimerkiksi tullitilastoissa. Sen sijaan ulkomaille ulkoistettu palvelutoiminto, esimerkiksi ohjelmointi, tiedostojen muokkaaminen yms., ei välttämättä näy tilastoissa (Grossman & Rossi-Hansberg 2006a).

Suoria ulkomaisia sijoituksia sekä (välituotteiden) tuontia tarkastellaan monissa analyseissa toimintojen ulkomaille siirtämisen karkeina mittareina. Molempien kasvuvauhti on OECD-maissa kiihtynyt viimeisten kymmenen vuoden aikana. Vaikka nämä virrat pitävät sisällään paljon muutakin, ne heijastavat myös kasvavaa ulkomaille ulkoistamista ja tuotantoketjujen kansainvälistä integroitumista.

Tuotujen välituotteiden kehityksen trendiä käytetään useissa tutkimuksissa toimintojen ulkomaille siirtämisen indikaattorina.⁶ Globalisaatiolle viime vuosina ominaisille tuotantoverkostoille on tyypillistä tuotantoprosessin jakautuminen maiden välillä, ja tuotujen välituotteiden kehityksen trendiä käytetään mittaamaan ulkomaisten välituotteiden osuutta kotimaan tuotannosta. OECD (2007):n mukaan tämän mittarin perusteella toimintojen ulkomaille siirtäminen kasvoi kolmessatoista tarkastellusta seitsemästätoista maasta vuodesta 1995 vuoteen 2000, joskin maiden väliset vaihtelut olivat suuria ja kasvu pääsääntöisesti melko vaatimatonta. Kuvioista 6 ja 7 käy ilmi, että hyödykekauppa edustaa suurinta osa välituotekaupasta palveluiden ulkomaille siirtämisen ollessa toistaiseksi vaatimatonta.

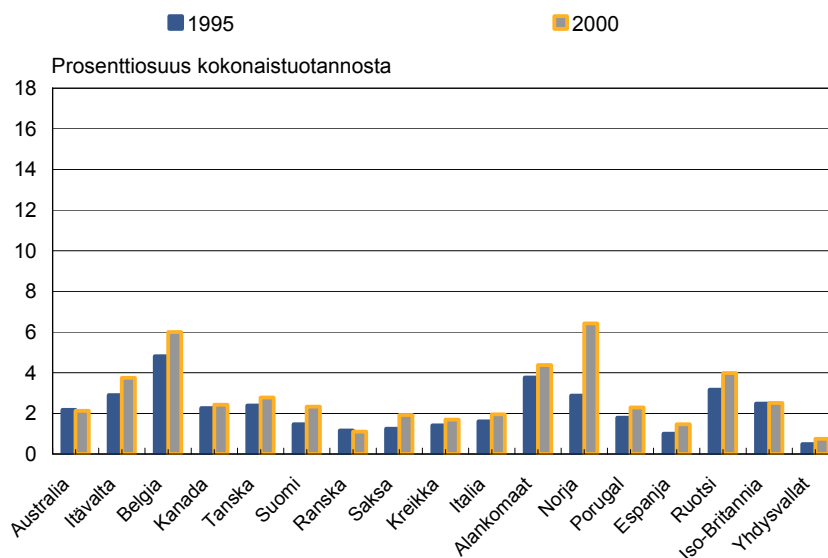
Kuvio 6. Ulkomaille ulkoistaminen OECD-maissa, tavarat: Tuotujen välituotteiden prosenttiosuus kokonaistuotannosta

Lähde: OECD Employment Outlook 2007.

⁶ Ks. esim. Campa & Goldberg (1997), Strauss-Kahn (2004), OECD Employment Outlook 2007.

Kuvio 7. Ulkomaille ulkoistaminen OECD-maissa, palvelut: Tuotujen väli tuotteiden prosenttiosuus kokonaistuotannosta

Lähde: OECD Employment Outlook 2007.

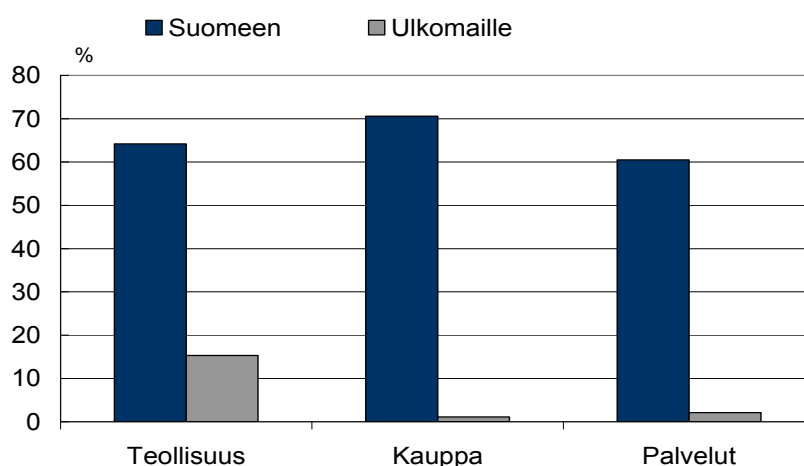
Suoria ulkomaisia sijoituksia käytetään toisena karkeana toimintojen ulkomaille siirtämisen mittarina. Molnar et al. (2007):n tutkimuksessa suorat ulkomaille tehdyt sijoitukset näyttävät olevan suurempia suhteessa bruttokansantuotteeseen pienissä avoimissa talouksissa, joissa on suhteellisen korkeat työvoimakustannukset, erityisesti Euroopan maiden osalta. Suomi sijoittuikin tutkimuksessa näillä kriteereillä mitattuna kärkimaiden joukkoon. Suomen osalta on kiinnostavaa, että suorat ulkomaiset sijoitukset suuntautuvat valtaosin OECD-maihin eikä ns. halvan työvoiman maihin.⁷ Useimmissa maissa suorat ulkomaiset sijoitukset ovat ennemminkin investointeja palvelusektorille kuin teollisuustuotantoon. Suomi poikkeaa Etelä-Korean kanssa tässä suhteessa, sillä ulkomaisista suorista sijoituksista yli puolet on kohdistunut teollisuustuotantoon. Teollisuustuotannossa yhteistyö on usein tiiviimpää kuin palveluissa. Esimerkiksi työpaikkojen määrä ulkomaisessa tytäryrityksessä suhteessa kotimaiseen emoyhtiöön on tyypillisesti teollisuustuotannossa suurempi kuin palveluissa (Molnar et al. 2007).

Etlatieto Oy:n kesällä 2006 tekemän kyselyn perusteella ulkoistuksista on tullut normaali osa suomalaisten yritysten toimintaa. Peräti kaksi kolmasosaa Suomessa toimivista yli 10

⁷ Alemmat työvoimakustannukset ovat yksi mutta eivät ainoa syy suorille ulkomaisille sijoituksille. Muita motiiveja ovat mm. suurten markkinoiden läheisyys, muiden yritysten sijainti, lisäkapasiteetin hankkiminen ja joustavuuden lisääminen.

hengen yrityksistä on vuosituhannen alkupuolella ulkoistanut toimintojaan muille yrityksille. Vastoin yleistä käsitystä suurin osa ulkoistuksista on suuntautunut kotimaahan, joten ulkoistetut toiminnot eivät ole yleensä siirtyneet pois Suomesta. Teollisuudessa kansainvälinen

Kuvio 8. Ulkoistuksen yleisyys eri sektoreilla, %-osuus sektorin yrityksistä

Lähde: Ali-Yrkkö (2006).

ulkoistaminen on ollut selvästi yleisempää kuin kaupassa ja palvelualoilla. Reilu 15 prosenttia teollisuusyrityksistä on ulkoistanut ulkomaille toimintojaan. Kotimainen ulkoistaminen on ollut yleisintä kaupan alalla (Ali-Yrkkö 2006).

4.4 Evidenssiä ulkoistamisesta ja siirretyistä työpaikoista

Globalisaatiosta johtuvien työmarkkinavaikutusten erottelu muista tekijöistä on myös haastavaa. Globalisaation ohella ja sen kanssa yhdessä vaikuttava tekijä on tekninen kehitys. Teknisen kehityksen (esimerkiksi tieto- ja viestintätekniikan kehitys) työmarkkinavaikutukset ovat usein samansuuntaisia kuin perinteisten kansainvälisen kaupan teorioiden mukaiset globalisaation vaikutukset: korkeasti koulutettujen suhteellinen asema paranee. Teknisen kehityksen ja globalisaation vaikutusten erottaminen on osaltaan hankalaa jo siksi, että tekninen kehitys on itsessään mahdollistanut globalisaation syvenemisen, mm. ulkomaille ulkoistamisen laajenemisen. Teknologisesta kehityksestä ja globalisaatiosta syntyvät rakenteelliset uudistumiset ovat siten samansuuntaisia.

Ulkomaille ulkoistamisesta aiheutuvia työllisyysvaikutuksia on tutkittu empiirisesti varsin vähän toistaiseksi. Kirkegaard (2007) käy läpi olemassa olevaa evidenssiä, erityisesti Yhdysvaltain, EU15-maiden ja Japanin mutta myös Aasian maiden osalta. Tutkimuksessa tarkas-

tellaan joukkoirtisanomisia ja niiden syitä eri aineistoihin nojaten. Kirkegaard (2007) toteaa, ettei eksplisiittisen numeron antaminen ole tässä yhteydessä mielekäästä, koska dataan liittyy niin paljon epävarmuuksia.

Tutkimuksen johtopäätös on, että Yhdysvalloissa ja EU15-alueella ulkomaille ulkoistamisen merkitys työpaikkojen tuhoutumiselle on ollut varsin vaatimaton. Yhdysvalloissa tästä syystä tuhoutuneiden työpaikkojen osuus on vain n. 4 % kaikista tuhoutuneista työpaikoista ja EU15-alueella noin 5 %. Japanissa ulkoistamisen työllisyysvaikutukset ovat mahdollisesti hieman merkittävämmät maan menetettyä työpaikkoja eritoten Kiinaan. Kirkegaard (2007) arvioi, että työpaikkojen menetykset ovat saattaneet johtua myös kasvaneesta tuottavuudesta.

Kirkegaard (2007) rakentaa "offshoring intensity"-indeksin kullekin EU15-alueen maalle vuosina 2004–2005. Se kuvaa työpaikkojen menetyksiä kussakin maassa suhteessa maan yksityissektorin työllisyyteen. Mielenkiintoista on, että erot maiden välillä ovat varsin suuret. Suomessa menetykset ovat olleet nelinkertaiset EU15-keskiarvoon nähden, kun taas Kreikassa ja Luxemburgissa vaikutus on ollut lähes olematon. Tutkimuksessa arvellaan Suomen korkeaan lukemaan vaikuttavan naapurissa olevan halvan työvoiman Viron, joka on vielä kielellisesti lähellä Suomea. Suomen sijoittumiseen vaikuttanee myös ICT-toimialan suuri koko. Lisäksi tutkimuksessa arvellaan ulkoistamisintensiteetin ja työmarkkinoiden jäykkyysindeksin korreloivan positiivisesti.

Ulkomaille toimintojen siirtojen työllisyysvaikutuksia tarkasteltaessa on muistettava laittaa työpaikkojen menetykset oikeaan kontekstiin. Kehittyneiden maiden työmarkkinoilla työpaikkojen syntyminen ja tuhoutuminen on vuositasolla noin 10 % kaikista työpaikoista. Ulkomaille ulkoistaminen edustaa tästä vain murto-osaa.

Suomesta työpaikkoja on siirtynyt ulkomaille suhteellisen vähän toistaiseksi. Etlatieto Oy:n kesällä 2006 tekemän kyselytutkimuksen mukaan Suomesta on siirtynyt ulkomaille yhteensä 10 000–23 000 työpaikkaa vuosina 2000–2006. Vuositasolla tämä on keskimäärin noin 1 500–3 500 työpaikkaa, joka vastaa noin 1,0–2,5 prosenttia Suomessa vuosittain häviävien työpaikkojen määrästä.⁸ Sen sijaan ulkoistaminen kotimaahan on varsin laajamittaista (Ali-Yrkkö 2006).

Tunnusluvut työpaikka- ja työntekijävirroista yrityssectorilla vahvistavat, että merkittäviä muutoksia työpaikkojen tuhoutumisessa (tai syntyemisessä) ei ole tapahtunut kuluvalle vuosikymmenellä, vaikka työpaikkojen tuhoutuminen onkin saanut laajaa julkista huomiota. Vuodesta 1997 lähtien työpaikkojen tuhoutumisaste on ollut lähes vakioinen, noin 10 % vuodes-

⁸ Suomessa häviää ja myös syntyy noin 150 000 työpaikkaa vuosittain (Ali-Yrkkö 2006).

sa. Työpaikkojen syntymisaste on vuoden 1997 jälkeen tasaisesti laskenut siten, että 2000-luvulla se on ollut tasoltaan hyvin lähellä työpaikkojen tuhoutumisastetta. Työpaikkojen nettomuutos on siten ollut lähellä nollaa (Ilmakunnas & Maliranta 2007).

4.5 Potentiaalisesti siirrettävät työpaikat

Realisoituneen ulkomaille ulkoistamisen ohella on esitetty myös laskelmia työpaikoista, jotka voitaisiin periaatteessa siirtää ulkomaille. Näissä ns. potentiaalilaskelmissa luvut ovat huomattavasti suurempia, mutta myös vaihtelu on suurta laskelmissa tehtyjen vahvojen oletusten vuoksi.

Blinder (2006) esittää laskelmia, joiden mukaan periaatteessa yli 40 % kaikista työpaikoista USA:ssa voitaisiin siirtää ulkomaille. Tämä luku sisältää kaikki teollisuuden 14 miljoonaa työpaikkaa sekä tätä noin 2–3 -kertaa suuremman määrän palveluiden työpaikkoja. Bardhanin & Krollin (2003) mukaan 10 % Yhdysvaltain työvoimasta työskentelee tehtävissä, jotka voitaisiin periaatteessa siirtää ulkomaille. Tähän sisältyy mm. rahoitusmarkkina-analytikoita, matemaatikkoja sekä tietotekniikka-ammattilaisia. Van Welsum & Reif (2006) puolestaan luokittelevat potentiaalisesti ulkomaille ulkoistettaviksi työtehtävät, joihin liittyy sellaisia ominaisuuksia kuin tuotoksen tietoteknisen siirtämisen mahdollisuus, tehtävien koodattavuus ja vähän kasvokkain tapahtuvaa interaktiota. Tällaisissa työtehtävissä työskenteleviksi he luokittelivat noin 20 % Yhdysvaltain työllisistä. EU-25 maiden työpaikoista noin 19 prosenttia on heidän laskelmiensa mukaan potentiaalisesti ulkoistettavia, ja Suomen työpaikoista noin 20 prosenttia.

Suomen osalta Valtioneuvoston kanslian raportissa (2006) on tehty vastaavia potentiaalilaskelmia palvelualojen työpaikoista. Laskelmien mukaan noin 15 prosenttia eli 230 000 palvelualojen työpaikkaa luokitellaan helposti siirrettäväksi. Alttiit työpaikat olivat koulutustasoltaan keskimääräistä korkeampia ja ne sijoittuivat usein Helsingin seudulle. Arvioita voidaan tehdä monella tavalla, joten lukuihin on suhtauduttava varauksella. Ulkomaille siirtämisen uhan alaisten työpaikkojen osuus asettui tässä laskelmassa melko lähelle esimerkiksi van Welsumin ja Reifin (2006) 20 prosentin arviota Suomen osalta ja muiden tutkimuksien arviota muiden maiden osalta. (VNK 2006)

Vaikka näistä luvuista ei tule vetää johtopäätöstä, että kaikki edellä mainitut työpaikat olisivat siirtymässä ulkomaille, on toteutuneen ulkomaille ulkoistamisen ohella potentiaalisesti ulkomaille ulkoistettavien työtehtävien määrällä (ainakin potentiaalisia) taloudellisia vaikutuksia. Näihin sisältyy työpaikkoja, jotka ovat toistaiseksi pysyneet kotimaassa esimerkiksi työtehtävien ulkoistamiseen liittyvien korkeiden kustannusten vuoksi. Suhteellisten hintojen

muuttuessa tai ICT-innovaatioiden myötä kustannukset saattavat alittaa kynnyksarvon, joka on tähän asti estänyt ulkomaille siirtämisen (Feenstra 2007).

5 Palkanmuodostus

Talouden kansainvälinen integraatio ja ulkomaille ulkoistaminen vaikuttaa palkanmuodostukseen usealla tavalla (ks. yllä). Ulkomaille ulkoistaminen on kuitenkin (ainakin) toistaiseksi ollut suhteellisen vähäistä, joten sen suorat vaikutukset palkkoihin lienevät tässä suhteessa vähäiset.

Palkanmuodostuksen kannalta ulkomaille ulkoistamisen toteutumisen ohella sen uhalla on olennainen rooli. Yllä mainitut potentiaalilaskelmat antavat suuntaa työpaikkojen määrästä, joiden palkanmuodostukseen ulkomaille toimintojen siirtäminen saattaa vaikuttaa. Uhka työpaikkojen siirtymisestä saattaa hyvinkin olla riittävä hillitsemään työntekijöiden vaatimuksia mm. palkkaneuvotteluissa. Niinpä keskeinen rajapyykki onkin työpaikkojen alttius tai suojattu asema ulkoistamisen suhteen. Palkanmuodostuksen kannalta ulkomaille ulkoistamisen vaikutusten tarkastelu kiteytyy kysymykseen siitä, määräytyykö työn hinta paikallisesti vai maailmanmarkkinoilla. Kaikkien potentiaalisesti ulkomaille siirrettävien työpaikkojen palkat määräytyvät ainakin osittain maailmanmarkkinoilla. Sen sijaan globalisaatiolta suojattujen työpaikkojen palkat määräytyvät paikallisesti.⁹ Esimerkiksi monien vaikeasti siirrettävien julkisen sektorin työtehtävien suhteellinen voima palkkaneuvotteluissa on saattanut nousta tulevina vuosina.

Ulkomaille ulkoistamisen vaikutuksia palkanmuodostukseen on hankala erotella tilastoaineistoista. Palkkakehitys eri toimialoilla ei toimi relevanttina mittarina, kun ulkoistaminen ja sen uhka on usein työtehtäväkohtaista. Ulkomaille ulkoistamiselle alttiista työpaikoista ei ole relevanttia keskustella enää toimialoittain, eikä edes ammateittain. Niinpä palkkajohtajuuskeskusteluakaan ei tulisi käydä sektoreittain, vaan pikemminkin työtehtävittäin.

Karkeampana mittarina globalisaation vaikutuksista palkanmuodostukseen voidaan tarkastella työn tulo-osuutta. Useiden lähteiden mukaan (esim. Guscina 2006) työn tulo-osuus on laskenut niin Suomessa kuin muissakin OECD-maissa viime vuosikymmeninä.¹⁰ Viime vuosina kehityksessä ei ole tapahtunut laskun jyrkentyä vaan pikemminkin tasoittumista. Suomessa työn tulo-osuus oli 1970–1980-luvuilla reilun 60 prosentin luokkaa, josta se laski nykyiselle noin 55 prosentin tasolle 1990-luvulla. Muissakin EU-maissa tulo osuus on pienen-

⁹ Toisaalta paikallisesti määräytyviin palkkoihin saattaa vaikuttaa ulkomainen työvoima ja siirtolaisuus, mm. rakennusalalla tai sairaanhoidossa.

tynyt tai pysynyt melko vakaana viime vuosina, poikkeuksena Ruotsi, jossa työn tulo-osuus on noussut 1990-luvun alkuun verrattuna.

Työn tulo-osuuden on monissa tutkimuksissa esitetty laskeneen ainakin osaksi globalisaation ja teknisen kehityksen seurauksena. Kuljetus- ja kommunikaatiokustannusten lasku yhdessä Kiinan ja Intian (sekä muiden kehittyvien talouksien) tiiviimmän maailmantalouteen integroitumisen kanssa on lisännyt paineita tuotantokustannusten alentamiseen ja maltilliseen palkkakehitykseen. Ammattiliittojen neuvotteluvoiman heikkeneminen Länsi-Euroopassa heijastaa osaltaan tätä kehitystä, ja se on puolestaan johtanut järjestäytymisasenteen laskuun. Globalisaation ja pääomaa suosivan teknisen kehityksen vaikutukset ovat samansuuntaisia, joten niiden erottaminen toisistaan on hankalaa.

Kuvio 9. Työpanoksen tulo-osuus Suomessa

Lähde: Tilastokeskus ja Suomen Pankki.

Kuten yllä todettiin, työn tulo-osuuden lasku ei välttämättä tarkoita työntekijöiden hyvinvoinnin laskua. Kansainvälisen kilpailu on laskenut kansainvälisen vaihdannan piirissä olevien hyödykkeiden ja palvelujen hintoja, joten työntekijöiden reaali-palkat ovat nousseet viime vuosikymmeninä (IMF 2007).

Rodrikin (1997) mukaan globalisaation seurauksena työn kysyntä on tullut herkemäksi työvoimakustannusten muutoksille, kun kotimaista matalan osaamistason työtä on tullut helpommaksi korvata ulkomaisella vastaavalla työllä. Riihimäki (2005) on tarkastellut työn kysynnän palkkajoustoja ja taloudellista integraatiota Suomen osalta. Tutkimuksessa tarkastel-

¹⁰ Suomen osalta työn tulo-osuuden muutoksia ovat hiljattain tutkineet myös Kyrrä & Maliranta (2007). Heidän tutkimuksensa mukaan työn tulo-osuus on Suomessa laskenut viime vuosikymmeninä. Tutkimuksen aineisto loppuu vuoteen 2001.

laan, onko Euroopan integraatio kasvattanut tuotantopanosten korvattavuutta ja siten kasvattanut työn kysynnän palkkajoustoja. Käyttäen empiiristä aineistoa teollisuudesta vuosilta 1995–2002 tutkimuksen tulokset tukevat hypoteesia työn kysynnän palkkajouston kasvusta.

Globalisaatiosta palkkahajontaa lisäävänä tekijänä keskustellaan paljon. Kansainvälisen kaupan perinteisen teorian mukaan kehittyneiden maiden kaupan kasvu sellaisten maiden kanssa, joilla on runsaasti alhaisen osaamistason työvoimaa, voi johtaa alhaisen osaamistason työntekijöiden palkkojen laskuun. Tämä leventäisi kehittyneiden maiden palkkajakaumaa. Palkkajakauma onkin jossain määrin leventynyt useimmissa OECD-maissa. Kiinnostavaa on kuitenkin se, että suurin osa palkkajakauman leviämisestä on itse asiassa tapahtunut sen ylemmässä puoliskossa (OECD 2007). Tuontihintakilpailun kehittyvien maiden kanssa odottaisi kuitenkin leventävän jakaumaa sen alapäässä. Lemieux (2007) esittää ulkoistamista mahdollisena tekijänä, joka selittäisi tämän ilmiön. Esimerkiksi ohjelmoijien, jotka tekevät verrattain korkean osaamistason työtä, työpaikkoja voidaan siirtää ulkomaille. Sen sijaan joitakin muita periaatteessa saman osaamistason tehtäviä, vaikkapa lääkäreitä tai asianajajia, on vaikeampi siirtää ulkomaille. Potentiaalisesti ulkoistettavien työtehtävien (ohjelmoijien) palkat määräytyvät ainakin osittain maailmanmarkkinoilla, kun ei-siirrettävien työtehtävien (lääkärien ja asianajajien) palkat määräytyvät paikallisesti. Niinpä palkkajakauman levenemistä sen yläpäästä voisi osaltaan selittää työtehtävien ulkomaille siirtämisen mahdollisuudella.

6 Sopeutuminen globalisaation työmarkkinavaikutuksiin

Sikäli kuin globalisaatio aiheuttaa rakenteellisen muutoksen nopeutumista työmarkkinoilla työpaikkojen tuhoutumisen ja syntymisen muodossa, työmarkkinavirtoihin liittyvien jäykkyyksien, kuten rekrytointi- ja irtisanomiskustannusten, haitalliset vaikutukset korostuvat (Bernanke 2007, Blanchard 2006). Esimerkiksi työpaikkojen turvaamiseen tähtäävät irtisanomiseen liittyvät rajoitukset usein rajoittavat uusien työpaikkojen syntymistä. Usein toistettu näkemys on, että työmarkkinainstituutioiden ja politiikan tulisi pyrkiä nykyistä enemmän helpottamaan irtisanottujen työntekijöiden siirtymistä uusiin työpaikkoihin ja edistämään työntekijöiden sopeutumista uusien työpaikkojen vaatimuksiin (koulutuksen tukeminen, työnhankkimiskustannusten subventiot, muuttotuki, alueellinen ja ammatillinen liikkuvuus, aikuiskoulutusjärjestelmän kehittäminen).

Koulutuksella on keskeinen rooli työvoiman osaamisen pitämiseksi relevanttina työmarkkinoiden kannalta. Koska myös korkean osaamistason työtehtäviä voidaan ulkoistaa, globalisaatio ei enää systemaattisesti paranna korkeasti koulutettujen työntekijöiden asemaa ja heikennä matalammin koulutettujen asemaa. Niinpä työvoiman yhä korkeampi koulutus ei välttämättä ole lääke ammatilliseen liikkuvuuteen. Enemminkin tarvitaan koulutusta, joka tarjoaa hyvät perusvalmiudet työpaikkojen välisiin siirtymiin. Baldwin (2006) korostaakin, että koulutuksen tehtävänä tulisi olla opettaa ihmisiä oppimaan, sen sijaan että pyrittäisiin tiettyjen taitojen tai osaamistason saavuttamiseen. Koulutuksen tulisi tähdätä elinikäisten työpaikkojen sijaan elinikäiseen työllistettävyyteen.

Sinn (2007) käy läpi voimakkain sanakääntein hyvinvointivaltion instituutioiden vaikutuksia globalisaation ja työmarkkinoiden toiminnan väliselle suhteelle. Paperissa tarkastellaan globalisaation vaikutuksia länsieurooppalaisille työmarkkinoille ja argumentoidaan, että globalisaatio on johtanut Länsi-Euroopassa lähinnä työpaikkojen tuhoutumiseen ilman uusien työpaikkojen syntymistä. Sinn katsoo eurooppalaisen palkkajäykkyyden sekä työttömyyskorvausjärjestelmien johtaneen tähän. Itä-Euroopan osallistuminen eurooppalaisille työmarkkinoille on johtanut työn kysynnän ja tarjonnan tasapainottavan palkkatason alentumiseen, mutta Länsi-Euroopassa palkat eivät ole laskeneet tälle tasolle. Osaltaan tämä johtuu vahvoista ammattiliitoista, jotka eivät ole sallineet palkkojen laskua, osaltaan työttömyyskorvausten

tasosta, jotka vaikuttavat minimipalkkavaatimusten tasoon. Koska palkkataso ylittää tasapainopalkkatason, on seurauksena ollut työttömyysasteen nousu. Erityisen ongelmallista tämä on matalasti koulutetuille alhaisen tuottavuuden työntekijöille, joiden palkka jää alle tasapainopalkan. Palkkajakauman alapään tiivistyminen laajentaa tämän vaikutuksen jossain määrin myös ylemmille palkkatasoille.

Hyvinvointijärjestelmän romuttamisen sijaan Sinn (2007) seuraa mm. Solowin (1988) ja Phelps'n (1997) aiemmin tekemiä ehdotuksia, joissa valtio maksaa tukea matalapalkkaisille toimeentulon tukemisen sijaan.¹¹ Matalapalkkatuen avulla työntekijät hyväksyvät alhaisemman palkkatason, kun sen päälle maksetaan palkkatukea. Palkat joustavat alaspäin, jolloin myös alhaisen tuottavuuden työpaikat voivat säilyä ja työttömyysaste pysyä alhaisena. Vasta-argumenttina Sinnin (2007) suosituksiin voidaan ajatella tällaisen järjestelmän hidastavan taloudessa luontaisesti tapahtuvaa luovaa tuhoa sillä se tarjoaa tekoehitystä tuottavuusjakauman alapäässä oleville työpaikoille.

¹¹ Suomessa osin käytössä oleva ns. Holm–Vihriälä -malli edustaa samaa ajattelua.

7 Yhteenveto

Suurien kehittyvien talouksien kasvava merkitys maailmantaloudessa on pitänyt yllä keskustelua globalisaation vaikutuksista OECD-maiden työmarkkinoille viime vuosina. Samalla tieto- ja viestintäteknologian kehitys sekä kustannusten lasku on mahdollistanut tuotantoprosessien yhä hienojakoisemman hajauttamisen globaalisti ja työtehtävien yhä laajamittaisemman ulkomaille siirtämisen. Uutena globalisaation kehityspiirteenä on, että alhaisen osaamistason työtehtävien lisäksi myös korkeamman osaamistason työtehtäviä voidaan yhä suuremmissa määrin siirtää ulkomaille.

Huolimatta "Kiina-ilmiön" saamasta suuresta julkisuudesta näyttö työpaikkojen laajamittaisesta siirtymisestä ulkomaille näyttäisi, ainakin toistaiseksi, olevan suhteellisen vähäistä. Globalisaation työmarkkinavaikutusten kannalta on kuitenkin korostettava, että työpaikkojen siirtymisen ohella työpaikkojen siirtymisen *uhka* on varteenotettava tekijä. Esimerkiksi työmarkkinaneuvotteluissa jo pelkkä mahdollisuus työpaikan siirtämisestä ulkomaille saattaa hillitä työntekijöiden palkka- ja muita vaatimuksia.

Ulkomaille ulkoistamisen vaikutuksista työmarkkinoiden toimintaan ja palkanmuodostukseen on toistaiseksi tehty suhteellisen vähän analyysia Suomen osalta. Olemassa olevan tiedon pohjalta niin Suomen kuin muidenkin maiden osalta voinee tiivistäen sanoa, että ulkomaille ulkoistamisen seurauksena kansantalous kokonaisuutena voittaa, mutta sen sisällä on niin voittajia kuin häviäjiä. Sikäli kun globalisaation syveneminen johtaa tarpeeseen allokoida työvoimaa nykyistä nopeammin uusiin kohteisiin, erilaisten työmarkkinakitkojen kustannukset kasvavat ja työvoivoiman liikkuvuutta edistävien työmarkkinainstituutioiden merkitys korostuu.

KIRJALLISUUTTA

Ali-Yrkkö (2006), "Ulkoistus ja toimintojen siirrot Suomesta ulkomaille – katsaus 2000-luvun alun tilanteesta", ETLA keskusteluaiheita No. 1059.

Ali-Yrkkö (2007), "Ulkoistukset Suomen teollisuusyrityksissä – onko toimialalla merkitystä?", ETLA keskusteluaiheita No. 1070.

Baldwin, Richard (2006), "Globalisation: The Great Unbundling(s)", 20.9.2006, Valtioneuvoston kanslia, Helsinki.

Bardhan, Ashok. D., and Kroll, Cynthia A. (2003), "The new wave of outsourcing", University of California Berkeley,

Fisher Centre for Real Estate and Urban Economics, Fisher Centre Research Report No. 1103.

Bernanke, Ben S. (2007), "Embracing the Challenge of Free Trade: Competing and Prospering in a Global Economy", Puhe Montana Economic Development Summit 2007, Butte, Montana, May 1, 2007.

Blanchard, Olivier (2006), "European Unemployment", *Economic Policy*, January 2006.

Blinder, Alan S. (2005), "Fear of Offshoring", CEPS Working Paper No. 119, Princeton University.

Blinder, Alan S. (2006), "Offshoring: The Next Industrial Revolution?", *Foreign Affairs* 85, 113–128.

The Economist, Economics Focus, "The Great Unbundling: Does Economics Need a New theory of Offshoring?", 18 January 2007.

Feenstra, Robert C. (2007), "Globalization and Its Impact on Labour", wiiw Working Papers 44.

Grossman, Gene R. ja Esteban Rossi-Hansberg (2006a), "The Rise of Off-Shoring: It's not Wine for Cloth Anymore", käsikirjoitus, Princeton University.

Grossman, Gene R. ja Esteban Rossi-Hansberg (2006b), "Trading Tasks: A Simple Theory of Offshoring", käsikirjoitus, Princeton University.

Guscina, Anastacia (2006), "Effects of Globalization on Labor's Share in National Income", IMF Working Paper WP/06/294.

Ilmakunnas, Pekka & Mika Maliranta (2007), "Työpaikka- ja työntekijävirtojen viimeaikainen kehitys Suomen yrityssektorilla", mimeo.

IMF World Economic Outlook (2007), "The Globalization of Labor"

Kirkegaard, Jacob F (2007), "Offshoring, Outsourcing and Production Relocation – Labor-Market Effects in the OECD Countries and Developing Asia", Peter G. Petersen Institute for International Economics Working Paper No. 07-2.

Kyyrä & Maliranta (2007): The micro-level dynamics of declining labour share: Lessons from the Finnish great leap, mimeo.

Leamer, Edward E. (2006), "A Flat World, a Level Playing Field, a Small World After All, or None of the Above?", tulossa *Journal of Economic Literature*.

Lemieux, Thomas (2007), "The Changing Nature of Wage Inequality", NBER Working Paper No. 13523.

Molnar, Margit, Nigel Pain & Daria Taglioni (2007): "The Internationalisation of Production, International Outsourcing and Employment in the OECD", OECD Economics Department Working Papers No. 561.

OECD (2007): "Offshoring and Employment: Trends and Impacts"

OECD Employment Outlook (2007): "OECD Workers in the Global Economy: Increasingly Vulnerable?"

Phelps, Edmund S. (1997), "Rewarding work. How to Restore Participation and Self-Support to Free Enterprise", Harvard University Press, Cambridge MA.

Riihimäki, Elisa (2005), "Economic Integration and the Elasticities of Labour Demand: Econometric Evidence from Finland", University of Helsinki Department of Economics Discussion Paper No. 613:2005.

Rodrik, Dani (1997), "Has Globalization Gone too Far?", Institute for International Economics, Washington D.C.

Sinn, Hans-Werner (2007), "The Welfare State and the Forces of Globalization ", NBER Working Paper No. 13523.

Slaughter, Matthew J. (2001), "International Trade and Labor-Demand Elasticities", *Journal of International Economics* 54, 27–56.

Valtioneuvoston kanslian raportti (2006): Ulkoistus ja toimintojen siirrot maasta toiseen.

van Welsum, D. & Reif, X. (2006), "The share of employment potentially affected by offshoring – an empirical investigation", Working Party on the Information Economy, DSTI/ICCP/IE(2005)8/FINAL, OECD.